

Vodičkovu předmluvu —, ač vytištěn a vyvázan, z Knižního velkoobchodu rovnou naproti přes ulici do drtímy.⁶⁹⁾

Za takových okolností se padesátka Kroužku dala důstojně oslavit jediné v cizině. Ladislav Matějka, profesor slavistiky na Michiganské univerzitě v Ann Arboru, jen o pohlavek starší vrstevník Jiřího Veltruského a jeho dávný druh ještě z Prahy, přichystal nejvelkolepější akci exilových kroužkarů první, druhé a zčásti i třetí generace: nádherný, přestože jen paperboundový sborník k padesátému výročí Kroužku.⁷⁰⁾ A zde — ze starého přátelství — se podařilo to, co se už zdálo nemožné: přemluvit Veltruského, aby se po pětaticetileté odmlce — ano, po přetržce trvající víc než třetinu století! — k strukturalismu a sémiologii (či teď už spíš sémiotice) vrátil a do sborníku přispěl svou úplně novou prací. Ten příspěvek stál za to. Obsáhl rovných sto tištěných stran, přesně jako Veltruského dávný příspěvek v *Čtení*, a navazoval právě tam, kde Veltruský ve svých dávných studiích a kritikách, psaných za války pro *Slovo a slovesnost*, přestal. Ostatně nemluví — aspoň doufám, že nemluví — o ničem tak úplně neznámém. Jak Veltruského „Contribution to the Semiotics of Acting“, tak i jeho další *příspěvky k teorii divadla* má dnes český čtenář k dispozici v souboru vydaném Divadelním ústavem.

Brzy nato newyorská *Drama Review* — tehdy nejpřednější americký divadelní žurnál vůbec — uveřejnila třetí nejranější práci Veltruského, jeho nikdy předtím netištěnou analýzu „Divadlo na chodbě“⁷¹⁾ (iniciátorem zde byl František Deák, mladý slovenský strukturalista takřkajíc třetí generace, tehdy člen redakčního triu umírátu zmíněné revue⁷²⁾), to však už v Holandsku u Petera de Riddera v Lisse vyšlo i naše *Drama as Literature*, a Veltruského návrat po vlastních stopách k problematice divadla, či v tomto pří-

69) Z původního vydání se zachránilo jen několik výtisků. Kompletní výbor vyšel z nové sazby teprve po čtvrt století. Jakobson, Roman, *Poetická funkce*. Uspořádal Miroslav Červenka. Předmluva Felix Vodička. Praha: H&H, 1995.

70) Matějka, Ladislav (ed.), *Sound, Sign and Meaning — Quinquagenary of the Prague Linguistic Circle* (= Michigan Slavic Contributions, 6). Ann Arbor, University of Michigan, 1976.

71) „Theatre in the Corridor — E.F. Burian's production of *Alladine and Palomides*“, *The Drama Review* 23 (1979), 4 (1984), s. 67–80. O Veltruském se tu ovšem psalo dle Deákovi už předtím, v hutném informativním Deákově článku „Structuralism in Theatre — The Prague contribution“, *tamtéž*, 21 (1976), 4, s. 83–95.

72) Svě nedávne knize *Symbolist Theatre: The Formation of an Avant-Garde* (Baltimore: John Hopkins UP, 1993), která je dnes k dispozici i v slovenském pře-

padě *dramatu*, se tak hermeneutickým kruhem propracoval k samým počátkům. Za osmáct let, která mu zbývala, napsal Veltruský nejen řadu pozoruhodných studií o divadle neloutkovém i loutkovém (ty máme, přeložené, ve zmíněné kolekci), ale i o výtvarném umění (Toyen, Brancusi), o dialogu, i o sémiotice umění, o Karlu Bühlerovi (na ty si zatím v češtině, a pokud jde o Bühlera, i v anglickém originále⁷³⁾ počkáme) atd. A v pozůstalosti — jako svou bezděčnou závět — nám jako by odkázal svůj nejrozsáhlejší divadelněvědný spis, svoji *Esquisse d'une sémiologie du théâtre — L'école de Prague*. Vznikal pomalu, s přestávkami, celkem snad víc než deset let, velký náčrt či spíše soubor skic v nejrůznějších stadiu rozpracovanosti. Uspořádat jej se pokusila Veltruského paní a pokračovatelka, autorka jedinečné monografie o *Masitkářích*⁷⁴⁾ a řady dalších, převážně medievalistických divadelních studií, Mme Jarmila Veltruská, a vydal jej zatím jen ve francouzském originále André Helbo jako samostatné číslo revue *Degrés*, vycházející v Bruselu.⁷⁵⁾

V čem se tedy Veltruský 1942 a nestárnoucí muškétýr *trente-cinq ou quarante-cinq ans après* od sebe liší? Pokud jde o „Drama jako básnické dílo“ a *Drama as Literature*, jak už víme, ničím podstatným. Veltruský si přísně zakázal udělat cokoli, co by mohlo budít dojem, že věděl už tehdy, co ví dnes. Jenže „dnes“ opravdu věděl spoustu věcí, o kterých *tehdy* neměl ani tušení! Proměnilo se s těmito novými poznatky (přesně podle Husserlova a Mukačovského schématu vnímání časových jsoacen — existuje ostatně něco, co lze vnímat a co *není* časové jsouco?!) nějak zásadně to, co znal dosud?

Například — pomineme-li nástup francouzského strukturalismu atd. a jeho postupné zbláznění — byla tu náhle z ničeho nic

kladu (Symbolistické divadlo, Bratislava: Tália-press, 1996), předceslal Deák „Podřakovanie“, ve kterém konstatuje, že práce „Otakara Zicha a českých strukturalistů“ (zde jmenuje samozřejmě i Veltruského) „ovplyvnili můj přístup k divadelnej vede a šťasti prispeli k napísaniu tejto knihy“.

73) S německou verzí v *Bühler-Studien I* (Eschbach, Achim, ed. a v tomto případě i překladatel, Suhrkamp, 1984) se Veltruský zřejmě nedokázal plně ztotožnit a rozesílal kromě separátů i xerokopie anglického strojopisu.

74) Veltruský, Jarmila F., *A Sacred Farce from Medieval Bohemia — Masitkář* (=Michigan Studies in the Humanities, 6). Ann Arbor: University of Michigan, 1985.

75) Veltruský, Jiří, *Esquisse d'une sémiologie du théâtre. Degrés, revue de synthèse à orientation sémiologique*, 24 (1996), No 85–86, c 1–172.